

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre.....	24 kor. (12 frt)
Félévre.....	12 „ (6 „)
Negyedévre.....	6 „ (3 „)
Egy órára.....	2 „ (1 „)
Egyes szám.....	3 fillér (4 kr.)
Videkre.....	10 „ (5 „)

Megjelenik mindennap,

korán reggel.

Ünnep és vasárnap után is.

Kolozsvár, 1904.

UJSÁG

POLITIKAI NAPILAP.

Főszerkesztő: Dr. PAPP JÓZSEF.

S Z E R K E S Z T Ö S É G

KIADÓHIVATAL

Eggetem-utca 7., (Lycium-homda.)

HIRDETÉSEK DIJA:

Negyesház centiméterenként 8 fillér

Nyaralók és kereskedők kedvezményesen részvevők!

Nyílttár megállapodás szerint.

Hétfő, augusztus 29.

Katonák tüntetése.

Irla: Szatmári Mór országos képviselő.
Kolozsvár, aug. 29.

Nem térhetünk napirendre, nem akarunk napirendre térni Beck és Albori urak beszédei fölött. Ezek a beszédek a kormányparti sajtó felfogásai szerint csak afféle katonai oktalanságok. Nem igaz. A katonák okosan is tudnak beszélni. Mutatja Horváth akarnak magyaros érzelmű, hazafias és mégis katonás, lovasias, egyuttal emberséges beszéde. A kormány sajtója, mikor a két osztrák katonának a magyar nemzeti érzéseket és felfogásokat mélyen sértő nyilatkozatait jelentőségük dolgában kicsinyli: csak Tisza Istvánnak akarnak szolgálatot tenni. Nekik ez a fő szempont. Nem pedig az, hogy itt egy durva, de jól megfontolt, rendszeres katonai tüntetésről van szó, mely egyenesen a nemzet ellen irányul. Tüntetésről, melynek rendjén katonák göggel, pöffeszkedő fonnhéjazással adják tudtára katonáik országának világának, hogy itt ők az urak. Se nemzet, se törvényhozás, se kormány nem ur ebben az országban. Csak a katona. Magyarország csak egy megszállott tartomány, mely tet-szeleg magának azzal, hogy magát államnak nevezi és alkotmánnyal hivatkozik. Nemzet akarata, törvényhozás tekintélye, kormány hatalma, alkotmány szentsége: mindez haszontalan rongy dolog katonák előtt. Csak egyet ismernek el — a császárt. Arra se Beck, se Albori, se egyetlen osztrák generális nem gondol soha pillanatra sem, hogy őt nem a császár tartja, hanem az ország, a nemzet. A tábornok urak, akik beleviszik a szellemüket az egész közös armádiába, nem akarják, nem is tudják megérteni azt, hogy hadsereg és állam, katonaság és nemzet között az érzések és gondolatok, a törekvések és vágyak egyarában egységnek kellene uralkodni, amint hogy uralkodnak is minden más alkotmányos államban. A közös hadsereg tábornokai ma is úgy viselkednek, úgy érznek, úgy cselekszenek, mint a régi zsoldos seregek tisztjei. Zsoldosok és nem az állam és a nemzet erejének, véreinek hordozói, törekvéseinek védelmezői, dicsőségének és fájdalmának osztályosai. Csak a császár szolgái.

Sohal a világon, alkotmányos állam hadereje nem demonstrál az állam és nemzet ellen. Nálunk egyebet sem tesz a közös hadsereg.

Teszi, mert büntetlenül teheti. Teszi, mert érdemszámba megy neki a nemzeti érzés sértése. Teszi, mert a nemzet maga gyámoltalan, a nemzet kormánya pedig szolgál megadással hajlik meg előtte és parancsnak veszi minden szeszélyes kívánságát. Teszi, mert egyebet se lát, egyebet sem észlel a magyar kormányok részéről, mint jámbor meghunyászkodást s ez növeli durva vakmerőségét. Teszi, mert egyebet se lát, egyebet se észlel a parlamenti többség részéről, mint nyavalygó nyájaskodást s arra irányzott törekvést, hogy katonák urak lehessenek a nemzet fölött.

Irtózatossá jut az ország. Rettenetes kétségbeesés sötét érzése üli meg a magyar kedélyeket, mert isten csapása nehezedett az országra. Kínos gyötrellemmel néz a magyar nép a közel jövőre, mert nem tudja, hogyan szerzi meg a mindennapi kenyerét.

Arra van szükség, hogy az állam megmentse az adófizető kis ekszisztenciákat a megsemmisüléstől. És mikor ilyen kegyetlen viszonyok közt gyötördik az ország, mikor a népre súlyosodó roppant terhek legnagyobb része a közös hadsereg parádés eltartására paza-

rolódik el, mikor a közös hadsereg számára újabb szédítő nagyságu kiadások áldozatát követeli a császári akarat a nemzet fölött: akkor jönnek a császári zsoldos urak és tüntetnek a nemzet ellen. Vértlázító dolog ez!

Ki adott nekik erre jogot? Ki adott ehhez nekik bátorságot? Kiktől kaptak erre felhatalmazást? Pusztán a saját elméjük és lelkük sugalmazásából nem tették. Nem tehetők. Katonák kommandóra cselekesznek.

Rettenetes még a gondolata is annak, hogy ez a kommandó talán abból a forrásból ered, a melyből ők egész lelkiviláguk minden apró és nagy nyilvánulására merítik az elhatározást, mert ha így lenne, akkor a császár nevében, a császár akaratából, a császár kommandójára történik tüntetés a magyar állam és a magyar nemzet ellen. És ha így lenne, akkor a katona urak nem magukat állítják szembe a nemzettel, hanem az uralkodót viszik harcba az állam és nemzet ellen.

A kormányparti sajtó ne azon legyen, hogy lekicsinyelje Beck és Albori urak nemzetellenes fölépésének jelentőségét. Hanem azon legyenek, hogy a nemzet lelkében támadt keserű háborgás lecsendesítésére alkalmas módokat keressenek. Mert arra van szükség, hogy a nemzet közvéleménye megnyugtattassék.

Lehetetlen helyzet az, hogy a magyar állam és a nemzet vére és vagyona árán ne tartsa ellenségeit, hanem azokat erősítse, elbizakodottságukat fokozza s a vad kétségbeesés kegyetlen fájdalom kívül egyéb része ne legyen.

Katonák jól teszik, ha a nemzet nyakára ülnék, mikor ezt könnyű szíjjal, katonai göggel tehetik s hivatkozhatnak arra, hogy ők a császár hadseregének tagjai s mindazt, a mit tesznek, mint a császár hadseregének tisztjei cselekszik.

A mi kormányfőink minduntalan arról prédikálnak, hogy a hadsereg az állam érdekeit védelmezi s ezért meg kell becsülni a haderőt. Pokolba az olyan érdekvédelemmel, mely csak a nemzeti érzés sértegetésében s a magyar állam ellen való tüntetésben nyilvánul. Az ilyen szerepléssel szemben a tiszteletteljes megbecsülés nem erény, hanem szertelen gyávaaság.

Beck és Albori katonai urak beszédei sokkal sérelmesebbek, sem hogy ezekkel szemben elégtételt lehetne néhány kormányparti újság leckéztető cikke. Ha ezek a beszédek nem császári kommandóra hangzottak el: tessék ezt bebizonyítani. Erre legyen erős gróf Tisza István keze. Ne csak a katona ur számára szükséges pénz előteremtésében.

Eső és takarmányhiány.

A mezőgazdasági helyzet.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, aug. 28.

Alig egy hét alatt türethetetlen forrásból, ősz, fázó időjárás lett. Hűdés szel fújnak s néhol esővel is járnak, bár ettől az esőtől már nem sok áldást várnak a gazdák. A kukoricának csak azon részében segítheti elő a fejlődést, a melyet későn ültettek el, de különben egészen elszáradt, meddő szárazakat csapdos az eső. A szőlőknek még inkább hasznára van.

Az ország egyéb vidékeiről is hasonló, erős időjárás változást jelentenek. Fiumében például szintén megcsappant a meleg. Csak 17°-ot mutat az őreg Celsius szerint a hőmérő. A hűvös időjárást pedig hatalmas vihar teszi szinte elviselhetetlenné. Három nap szakadatlanul esik. Pénteken ugyan felhagyott kiséss az eső, de annál erősebben dühög a bóra. Triestben sincs különben. Ott már hatalmasan lehűlt a levegő. Mert 13 Celsius mindössze a levegő hőmérséke.

Csütörtökön hatalmas bóra is támadt, mely csaknem elpusztított két nagyobb birkát, melyeket az Andrea nevű gőzös mentett meg. Szerdától fogva folyton esik, mintha csak kannából öntenék.

Barcs és vidékén az e hó 22-én erős viharral jött záporos után ma nagy esőzés állott be, mely egész nap tartott s azóta megszakításokkal folyton esik. Az idő szeles és borult.

Az időjárásban beállt fordulat azonban egyáltalán nem javít azon a szomorú helyzeten, amelyet a takarmányhiány okozott. Az ország gazdái ennek gondja foglalkoztatja el s minden módon igyekeznek azt minél elviselhetőbbé tenni.

Mármaros vármegye gazdasági egyesülete, amint lapunknak táviratozzák: e hó 26-án Nyerges László orsz. képviselő előnkénti alatti népi gyűlésen vitatta meg a takarmányhiány következtében bekövetkezett válságos helyzet orvoslására szolgáló eszközöket.

A gyűlésen báró Perényi Zsigmond főispán is részt vett. Beható tanácskozás tárgyát képezte azon intézkedések megtétele, melyekkel a takarmányhiány veszedelme csökkenthető lenne. Megnyugtással vették tudomásul az egyes tagok felszólalásiból, hogy a veszély a vármegye nem minden részében egyenlő és számos község lesz, mely takarmányban nem fog hiányt szenvedni.

A szecskaragó gépek kölcsönadásával és azzal, hogy a földművelésügyi miniszter kincstári erőkben a legelést megengedte, az állattenyésztők is nagy fontosságu kedvezményt részesültek. Egyebekben az egész vármegyében bekövetkező esőzések is hozzájárulnak a gazdasági helyzet javulásához.

Tíz évi fegyházra ítélték ártatlanul.

Perujtás egy gyilkossági ügyben.

— Saját tudósítónktól. —

Kolozsvár, augusztus 28.

Szenzációs bűnügyben határozott ma a szegedi büntető törvényszék. A bíróság lehetővé tette azt, hogy egy ártatlanul szenvedő fiatal szegedi magyar legény megszabaduljon a fegyház gyilkos légköréből és az isten szabad levegőjét szíva, élhessen övéi között. Ártatlanul ítélték el egy legényt, a kinek nincs más bűne, csak az, hogy nem akart hazudni egy gyilkos kedvéért. Elítélték azért, mert egy elvetemült gonosz/evő olyan vallomást tett, hogy neki segédkezet nyújtott véres bűntette keresztülvitelében. A szerencsétlen teremtés hiába védekezett, tiltakozott a vád ellen — elítélték és ő szomorú lélekkel görnyedezett a rabságban. Azt hitte: sohasem kerül napfényre ártatlansága, ám a megleltő napugár igazság alakjában besütött tömlő vasrácsos ablakán.

A bűnös nem nyughatott a mardosó lelkiismeret szavától és belső ösztönytől kényszerítve, kimondta az igazságot, a mely az ártatlanul szenvedő embernek az édes szabadság eljöttét jelentette. — Atiknek a gyilkos elmondta a való igazságot: rabok voltak, közönséges gonosztevők. Ám azok lelke mégis fel tudott emelkedni arra az erkölcsi magaslatra, a melyre akkor jut a lélek, a mikor ártatlanul szenvedő embertársát akarja megmenteni. És ezek a durva lelkű fegyházlakók elérik céljukat: földelítik egy homályos ügyben az igazságot.

Az érdekfeszítő eset előzményei a következők:

Az 1902. év telén a szegedi felsőtanynál a zákányi kapitányságban meggyilkolva találták Ördög Czila Máttyás 17 éves legényt, akinek a teste kétségbeesés okozta 41 sebből vézett. Kiderült, hogy a gyilkos Fodor István 18 éves suhanc, aki haragosa volt a meggyilkolt fiúnak.

Fodor beismerte tettét, azonban azt mondta, hogy ebben segítségére volt neki Földes József szegedtanai legény is, aki fölbiztatta őt a gyilkosságra és a kését ennek keresztülvitelére odaadta. A szegedi esküdtbírósg egyedül a vádlott vallomása alapján bűnösnek mondta ki Földesit is, bárha az mindent tagadott és Fodor valótlanságán kívül egyéb bizonyíték nem is volt ellene.

A törvényszék Fodort gyilkosság miatt 8 évi fegyházra, Földesit pedig, mint bűnszolgát, 6 évi fegyházra ítélte. A kuria megváltoztatta az ítélet rendelkező részét és Fodor büntetését 12 évi, Földesit pedig 10 évi fegyházra emelte föl.

Már éppen el akarták szállítani a két rabot a szegedi csillagbörtönből Vácra, amikor szenzációs fordulatot vett az ügy. Három rab, Nagypál Antal, Balassa Péter Bertalan és Róvó János jelentkeztek Mecser József börtönigazgatónál, hogy vallo-mást tegyenek ebben a pörben. Ez a három rab elmondotta, hogy nekik Fodor dicsekedve beszélt el, hogyan gyilkolta meg Ördög-Czilát még pedig teljesen egyedül.

Nagypál Antal, aki több hónapig közös cellában volt a gyilkossal, eladta, hogy Fodor neki nevére beszélt el a büntetést és azt, hogy Földesinek semmi része sincs a gyilkosságban. Csak azért vallott ellene Fodor, mert haragudott rá, amiért nem akart hazudni a rendőrségen, másrészt pedig azért, mivel azt hitte, hogy ő kisebb büntetést kap, ha Földesit is elítélik. Ezt a kijelentést sokszor hangoztatta Fodor a börtön munkatermében és egész sereg rab tett ellene tanúságot.

A bíróság ebben az ügyben újrafelvételt rendelt el, mert alapos a föltevés, hogy Földesi Józsefet ártatlanul ítélték el 10 évi fegyházra. Az ügyet már a szegedi esküdtbírósg szeptemberi ciklusa tárgyalni fogja.

A primadonna férje.

Megőrült a felesége miatt.

Kolozsvár, aug. 29.

Az elmúlt színházi szezon alatt a budapesti újságok hasábjain sűrűn olvasható a közönség egy szomorú családi botrányáról, amelynek szereplői az aradi színházról volt primadonnájára, Ruzsinszky Ilona és a férje, Bereczky Lajos voltak. Ide nem tartozó családi okok miatt megszakadt az elmúlt esztendőben a házastársak összeköttetése és mindketten teljesen különváltak. Ettől az időtől fogva lett átadva a nyilvánosságnak a békétlen családi élet egyik és másik titka és ettől az időtől fogva támadta meg egy gyilkos kór, a kedélybetegség, a válopör egyik szereplőjét, Bereczky Lajos debreczeni rendőrfogalmazót.

Most ennek a családi perpatvarnak szomorú csattanójáról veszünk Debrecenből hírt. A primadonna férja, a kiroli azt híresztelték, hogy könnyelmű, léha ember, hogy a feleségétől való elválás neki gyönyörűséget okozott, a folytonos bántódásba, a felesége után való vágyakozásba beleőrült. Erről ad hírt a „Debrecen” című újság a következőkben:

Tragikus sorsa rendőrtisztviselő. A debreceni I. kerületi kapitánysághoz beosztott egyik rendőrfogalmazó: Bereczky Lajos, két nap óta a debreceni közpórház megfigyelő osztályában van. Ez a szomorú hír mélyen meg fogja rendíteni a debreceni közönséget.

Itt nevelkedett, itt nőtt fel köztünk és szerény, szertelmentől módorával mindeki rokonszenvét meg tudta nyerni. A még fiatal, aléla termetű embert egy idő óta buskomorság lepte el. Bizonnyára az az ismeretes viszály hagyott kedélyén ilyen mély nyomokat, a mely a mult nyáron közte és felesége: Ruzsinszky Ilona, a hírneves művész között kitört és a házastársak elválására vezetett. Bereczky azóta szemlato-mást összeesett és minden tette arra mutatott, hogy elméje megzavarodott. — Az utóbbi napokban a baj annyira fokozódott, hogy a hozzá közelálló kénytelenek voltak őt az elmeorvosok gondjaira bízni. A szerencsétlen rendőrfogalmazó tragikus sorsa általánosan élénk részvételt kelt.

A szerencsétlen rendőrfogalmazó sorsa csakugyan részvétet érdemel. Ambiciózus, törekvő ember volt, a ki házas ember korában végezte el a jogot és hat hónap alatt tette le kitűnő eredményrel a debreceni jogakadémia a jog és államtudományi vizsgákat. Daliás szép ember volt, szinte tökéletes férfi szépség. A feleségét rajongó-ság szerette s a mikor az tőle elszakadva egyes nagyobb városok színpadjain működött, szinte ünnepnap volt, a mikor meglátogathatta.

A nyilvánosság elé nem tartozó családi botrány aztán lassan-lassan megőrülte a csodásan erős fizikumot. A daliás szép ember összeesett. Debrecenben, mint kiváló rendőrtisztviselő sokáig vezette a jól jövedelmező iparkihágási osztályt, de a tavasz folyamán helyét már fel kellett cserélnie egy kerületi fogalmazói állással, mert agya a sok felelősséggel járó hivatal nem volt képes kormányozni. És a Debrecenben közismert daliás fogalmazó ettől az időtől kezdve napról-napra betegbb lett. Szegény édes anyja, akinek ő volt egyetlen támasza, ápolta nagy szeretettel és odaadással. De a megomlott lelki egyensúlyt helyreállítani nem lehetett, a szerencsétlen embert be-szállították a debreceni közpórházba kapcsolatos elmeorvógyintézetbe.

A tragikus eset különösen egy szerencsétlen asszonyt, Bereczky édesanyját sújtja, a kinek egyetlen támasza volt a szomorú sorsa jutott rendőrfogalmazó.

UJDONSÁGOK.

Madarász apó.

— A kilencvenedik születésnap. —

Kolozsvár, aug. 29.

Rendeltetett, hogy az ember hetven esztendeig éljen. Amennyivel tovább él: Istennek ajándoka, különös áldása. Madarász Józsefnek, a ki most élte meg születésnapja kilencvenedik évfordulóját, megadták, hogy azt a nagy ajándékot szépséggel élvezze.

A legszeretékusabb gyönyörűségében: egészségében és gondtalanságában. Nem zavarja keserűség sem az emlékezését, sem a szemléletét, sem a reménykedését. Illuziók romjain új illúziókat épített és úgy húzódott meg bennük, mint valami varázslatos kastélyban. A maiak csak úgy magához valóknak tartja, mint a tegnapiakat és tegnapelőtöket. Unokák nagyapáival együtt volt ifjú és együtt fiatal nagyapák unokáival.

Kevéselte amazok fanatizmusát és kevesit ezeknek lelkességét. A nagy rajongás korában gyult ki a lelkesedés tüze és máig is a régi lánggal lobog. Az éveket köszöntötte és bucsuztatott mondott, de nem küldte el velük utra az illúziót. Megörizte őket, még ha rombadőltek is, és bizakodva leste az új életet, a mely a romok közül fakad.

Madarász apó a legszerencsésebb emberek egyike, a ki gond és baj nélkül, csönd és eszegetés és isogatás közben élte le a hosszú kilencven esztendőt. S e mellett a legrégibb magyar képviselő. Tizennyolc esztendő korában, ezeltől hetvenkét évvel, küldték fel először követnek s azóta, a mikor csak parlamenti élte volt, mindig benn áll a magyar képviselőházban. S mindig ellenzéki volt az egész idő alatt. Még negyvennyolcban is; akkor Kossuth Lajos csinált ellenzéket, mert ő akkor is tulradikális volt.

A hetvenkét esztendő a politikai életben csendben és békében folyt el Madarász József mellett. Összemibe se merült el mélyebben, a nagy kérdések nem izgatták, a világtörténelmi eseményekre alig emlékezik csak egy bizonyos róla mindig: skámi történet, ő elégedetlen volt. De nagy elégedetlenség csak annyira izgatta, hogy csendesen mormogott magában, vagy néhánspján megereztett egy kis kifakadást. De az élvágyát nem zavarta meg a nagy elégedetlenség, se a kedélyét nem bántotta. Élét vígan tovább, minden bajok és keserűségek közepette, s a mi fájdalmas sikoly lehetett, szépen eleresztette a fölé mellett a szélnek. Talán ez a hosszú, nyugalmas élet titka.

Kilencven esztendősen korában sokan gratulálták most az öreg Madarászt. A fényes születésnap ünnepség akkor lesz, ha majd a képviselők visszaérkeznek a fővárosba, mert a magyar parlament e derék patriarcháját zajos orációkban akarják részeseitni a nevezetes évforduló alkalmából.

Magyarok Amerikában.

Magyar delegátusok fogadtatása New-Yorkban.

Kolozsvár, aug. 29.

Ez évi augusztus hó 15-iki kelettel levelet kaptunk New-Yorkból a saint-louisi világiállásra kiutazott magyarok fogadására alakult bizottság elnökektől, Agoston Gáboról. A levelet a new-yorki összes magyarság nevében intézték hozzánk és közlik velünk a fogadási diszünnpély sorrendjét.

Ebből a programból látjuk, hogy mily hazafias buzgalommal, mily fénynyel készültek fogadni Amerikában élő honfitársaink az interparlamentári konferenciára odaérkező Apponyi Albert grófot és társait.

Az ünnepély sorrendje a következő: 1. Az interparlamentári delegáció tagjainak üdvözlése a hajón az összes magyar egyletek elnökeiből alakult bizottság élén föltisztelendő Illyesvits Kornél által.

2. Bevonulás a városba a megjelent lelkes magyarság sorfalai között.

3. 1904. szeptember hó 4-én, vasárnap délután a fogadtatási diszünnpély megtartása a Grand Central Palace csarnokában.

4. Nyitány a »Hunyady László» operából, Erkel Ferencről, előadja az egyesült new yorki cigány zenekar, Hazay Náci karmester vezetésével.

5. Amerikai Hymnusz.

6. Magyar Hymnusz.

7. Üdvözlő beszéd, tartja Agoston Gábor, az egyesült magyar egyletek fogadó-bizottságának elnöke.

8. Ünnepi beszéd, tartja föltisztelendő Kovács Kálmán Mc. Eesporti római katolikus plébános.

9. Angol szónoklat, mondja dr. Blau Vilmos ügyvéd, a »Hungarian Republican Club» elnöke.

10. Ünnepi szónoklat, tartja John Bartholy, az Egyesült Államok kongresszusa által kiküldött interparlamentári bizottság elnöke.

GOMBOS FERENCZ

20	50	21	50
507	—	522	22
155	—	165	—
159	—	169	—
9	75	10	75
27	—	29	—
42	—	31	—
44	75	45	—
54	—	56	—
462	—	472	—
160	—	170	—
—	11	35	11
117	17	117	47
94	90	95	20
94	95	95	20
2	52	2	53
239	67	240	67
117	17	117	47